

Képző-e a finn *-kunta* és a *-(n)lainen*?¹

ENDRESZ Brigitta

1. A grammatikalizáció a hagyományos felfogás szerint az a folyamat, amikor egy lexikai elem grammatikaivá válik, illetve a már kialakult grammatikai elemek újabb grammatikai funkciót töltenek be. Sokan úgy próbálták definiálni a grammatikalizációt, hogy a folyamat során lezajló szemantikai változásokat vették alapul. Ilyen például von Fintel (1994: 175) definíciója: "Grammaticalization is the gradual historical development of function morphemes from content morphemes. Among the commonly identified characteristics of this process is what is often called 'semantic bleaching': while becoming more and more functional the morpheme loses most of its meaning. (...) functional morphemes are not meaningless; their meanings are special however: they are permutation-invariant, have high types, and are subject to universal constraints; grammaticalization enriches the inventory of functional meanings of a language by composing pre-existing functional meanings with 'bleached' lexical meanings."

Az ilyen irányú kutatások első igazán jelentős állomásának a francia Antoine Meillet 1912-es cikkét (*L'évolution des formes grammaticales*) tartják. Bizonyította, hogy az önálló szó jelentése absztrahálódhat, ennek következtében hangalakja elkopik, elveszíti önálló jelentését, és egy másik, önálló jelentésű szó részévé válik szuffixumként (vö. Lehtinen–Laitinen 1997: 6). Ő vezette be a grammatikalizáció terminust.

Jerzy Kuryłowicz-tól (1965: 55–71) származik a grammatikalizáció klasszikus meghatározása, melynek lényege, hogy az adott elem a grammatikalizáció során a lexikálistól a grammatikai, a kevésbé grammatikaiabb stáтусz felé tart.

Elizabeth C. Traugott a mai grammatikalizációkutatás egyik legjelentősebb vezéralakja. Hopperrel együtt szerkesztették a *Grammaticalization* című

¹ A publikáció elkészítését a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0024 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

könyvet 1993-ban, melyben így határozták meg a grammatikalizáció fogalmát: „az a folyamat, amelynek során lexikális egységek és szerkezetek bizonyos nyelvi kontextusokban grammatikai funkciót kezdenek szolgálni, és miután grammatikalizálódtak, újabb grammatikai funkciót vesznek fel” (idézi: Dér 2005: 18). Az adott elem azáltal, hogy a folyamat során elveszíti önállóságát és képzővé, raggá válik, a nagyobból egy kisebb nyelvtani paradigmába kerülhet (pl. ige > segédige, főnév > névutó > rag), és ezzel együtt szintaktikai önállósága is csökken. Ugyanakkor egyre több lexémához kapcsolódhat, több kontextusban jelenhet meg, közben pedig fokozatosan erősödik az adott nyelvi elem pragmatikai és textuális jelentése.

A képzők esetében kisebb fokú grammatikalizáltságról beszélhetünk, mint a ragoknál, hiszen általában egyértelmű, miből alakultak ki. A folyamat általános menete: önálló szó > összetétel második eleme > képző. A morfológiai viszonyok megváltozásával a grammatikalizálódott elem egyre inkább engedelmeskedik a kongruencia kényszerének. Emellett fonológiai változások is bekövetkezhetnek: a képzővé váló elem elveszítheti korábbi fonológiai alakját, ezáltal függetlenségét is, hiszen hangalakja redukálódhat, elkophat, beleolvadhat más egységekbe. Ez nem szükségszerű velejárója a folyamatnak, például a kisebb finnugor nyelvekben nem lehet ennek alapján elkülöníteni a képzőket és az összetételi tagokat, mivel ezekben a nyelvekben a grammatikalizálódott képzők még viszonylag fiatalok, és (még) nem következett be hangtani változás. (Vö. Diewald 1997: 1–20; Hopper–Taugott 1993: 4–10, 38–50, 130–166; Lehtinen–Laitinen 1997: 10–11.)

Többek között akkor tekinthetünk egy elemet grammatikalizálódott képzőnek, amikor már teljesen elvesztette régi jelentését, azaz deszemantizálódott. Ha mindez még nem következett be, inkább összetételi utóagnak számít, ezt jelzi az is, ha az adott elem szemantikai mezeje még igen szűk, és csak behatárolt fogalmi körű névszóhoz kapcsolódhat.

A grammatikalizáció folyamata fokozatosan zajlik le, azonban a keletkező kategóriák közötti határ gyakran elmosódik, és sajátos nyelvtani alakok jönnek létre: például főnév és névutó közötti alakok (pl. fi. *tien päässä* 'az út végén'; *luolan suulla* 'a barlang szájánál'). A jelentések alakulása is lépcsőzetességet mutat: a lokális jelentések temporális, a temporálisok kauzális jelentéseket indukálnak (Lehtinen–Laitinen 1997: 11–12).

Bernd Heine egy három modellből álló eljárással igyekezett leírni a grammatikalizáció során bekövetkező szemantikai változásokat: 1) kifakulás modell: a lexikai elem jelentése fokozatosan elhalványul, majd eltűnik (ab > b); 2) veszteség és nyereség modell: a lexikai elem jelentése eltűnik, ugyanakkor új grammatikai funkciókat vesz fel (ab > bc); 3) implikátúra modell: új jelen-

téskomponenssel bővül az adott elem jelentésköre, azonban az eredeti komponens eltűnik, és a jelentések között egy idő után nincs semmilyen kapcsolat ($ab > bc > cd$) (Heine 2003: 591–592).

2. Az agglutináló típusú finnugor nyelvekben a képzők, képzőszerű utótagok grammatikalizációja általánosan ismert jelenség, de szerepe az egyes nyelvekben változó. A finnben viszonylag kevés példa van rá, és nem számít kifejezetten produktív jelenségnek, más rokon nyelvekben azonban gazdag e képzők tára. Nézzünk meg néhány példát: lapp *-vuotta*; vót *igà*; zj. *lun, ru, tuj*; md. *či, pel', luv*; vog. *sup, wārmal', nak, ut*; osztj. *wer, öt*; m. *-ság/-ség, -né, -beli, -féle, -szerű, -kora, -nemű, fajta* stb. (részletesebben ld. Keresztes 2004: 76; 2009: 71–72; A. Kövesi 1965: 32; Lazar 1975: 61–64, 167–168, 177–182, 207–211; Maticsák 2005a: 8–13; 2005b: 71; 2006: 45–47; 2010: 33–44; Mészáros 1997: 237–239; Riese 2001: 149; Saarinen 2004: 334–339; Widmer 2004: 132).

3. A finnben eddig hat képzőszerű utótag keveredett a grammatikalizáció gyanújába. Ezek eltérő utat jártak be eddig a grammatikalizáció labirintusában, és különböző mértékben agglutinálódtak. Mára már egyértelműen képzőnek tekinthető a *-tar/-tär* (a szűkebb szemantikai használat ellenére is). Egyre szélesebb szemantikai körben használatos és szinte teljesen elszakadt alapszava jelentésétől a *-kunta*, de még nem következett be a hangtani megkülönböztetés. Még nem annyira széles jelentésmezéjű a *-(n)lainen/-läinen*, a *-mainen/-mäinen* és az *-omainen*, de egyre inkább bővülni látszik kapcsolódási értékük, ugyanakkor összetételi jellegüket mutatja, hogy nem indult meg a tényleges palatoveláris illeszkedés. A lista legvégén a *-moinen/-möinen* áll: esetében még sem a szemantikai kiüresedés, sem a hangtani változás nem ment végbe, a folyamat épphogy csak elkezdődött. (Hakulinen 2000: 88, 160–162, 16; ISK 179–180, 204, 211–214, 411; Lehtinen–Laitinen 1997: 15–16; Simon 2008a: 100–101.) – Dolgozatom további részében közülük kettővel, a *-kunta* és a *-(n)lAinen* elemekkel foglalkozom részletesebben.

3.1. *-kunta*

E lexéma mai jelentése önálló szóként 'község, település'. Etimológiailag többek között az észt *kond*, osztj. *χänti*, vog. *khant*, m. *had* szavakkal kapcsolható össze, alapnyelvi jelentése 'nemzetség, közösség' lehetett (UEW 206; SSA 1: 438). A finn *kunta* megítélése a szakirodalomban ellentmondásos: egyesek agglutinációval keletkezett képzőnek, mások összetételi utótagnak tekintik.

Simon Valéria tanulmányozta a magyar *-i* képzős melléknevekkel alkotott szószerkezetek viszonyjelentéseit és finn megfelelőiket. Arra a részeredményre jutott a korpuszvizsgálat által, hogy az *-i* képzős melléknevek finn

megfelelőiben gyakran megjelenik a *-kunta*. Elsősorban akkor, amikor a magyar szó szerkezetek második eleme 'testület' jelentésű, az első elem pedig azt jelöli, kiből áll az adott testület. Például: *orvosi bizottság*. A finn ezt a jelentésviszonyt általában összetétellel fejezi ki, melynek előtagja nominatívuszi alakú, utótagja pedig a 'közösség, testület, szervezet' jelentésű *kunta* (*lääkärikunta* 'orvosi bizottság', *tuomarikunta* 'bírói testület', *opettajakunta* 'tanári kar') (Simon 2002: 253–255).

Az ISK ezt az elemet a gyűjtőnévképzők fejezetében tárgyalja. Ez az összefoglaló munka a gyűjtőnévképzők között a *-stO* (*neuvosto* 'tanács'), *-kkO* (*hyllykkö* 'polc(os állvány)'), *-Ue* (*puolue* 'párt') elemeket sorolja fel, valamint említ néhány *-isO* (*nuoriso* 'fiatalság'), *-iO* (*yhtiö* 'vállalat'), *-(llisU)Us* (*runous* 'költészet') végű szót is, melyek hasonló szerepet töltenek be a finn nyelvben. Ugyanakkor más elemekkel is kifejezhető ez a funkció: 'csoport, közösség' stb. jelentésű alapszavakkal (*perhe* 'család', *ryhmä* 'csoport', *lauma* 'nyáj'), illetve az ezeket a szavakat tartalmazó összetételekkel, továbbá a *-kunta* 'csoport, közösség', *-pari* 'pár' stb. utótagú elemekkel is (*eläinkunta* 'állatvilág', *aviopari* 'házaspár') (ISK 2004: 204, 552).

A *-kunta* elemű szavak között elkülöníthetünk néhány fogalmi csoportot (ISK 2004: 557; Nykysuomen sanakirja 1: 590; Suomen kielen perussanakirja 1: 580; Kielitoimiston sanakirja 2.0 alapján):

vallási közösség:

<i>arkkihiippakunta</i> 'érsekség'	<i>munkkikunta</i> 'szerzetesrend'
<i>hiippakunta</i> 'püspökség, egyházmegye'	<i>nunnakunta</i> 'apácarend'
<i>kirkkokunta</i> 'vallásközösség'	<i>seurakunta</i> 'gyülekezet, egyházközség'
<i>kristikunta</i> 'kereszténység'	<i>uskontokunta</i> 'vallási közösség'
	<i>veljeskunta</i> 'szerzetesrend'

katonai közösség:

<i>armeijakunta</i> 'hadtest'	<i>kenraalikunta</i> 'tábornoki kar'
<i>esikunta</i> 'törzs(kar)'	<i>upseerikunta</i> 'tisztikar'
<i>kadettikunta</i> 'kadéttestület'	

államalakulat, közigazgatási egység:

<i>keisarikunta</i> 'császárság'	<i>ruhtinaskunta</i> 'fejedelemség'
<i>kuningaskunta</i> 'királyság'	<i>siirtokunta</i> 'gyarmat'
<i>maakunta</i> 'tartomány'	<i>valtakunta</i> 'birodalom'

állami élet, adminisztratív testületek:

<i>diplomaattikunta</i> 'diplomáciai testület'	<i>henkilökunta</i> 'személyzet'
<i>eduskunta</i> 'parlament'	<i>johtokunta</i> 'igazgatóság'

<i>kansakunta</i> 'nemzet'	<i>ritarikunta</i> 'lovagrend'
<i>lautakunta</i> '(szak)bizottság'	<i>valtuuskunta</i> 'küldöttség'
<i>neuvottelukunta</i> 'tanácsadó testület'	<i>yhteiskunta</i> 'társadalom'
emberi közösség, hétköznapi élet, iskola:	
<i>ammattikunta</i> 'céh, testület'	<i>palokunta</i> 'tűzoltóság'
<i>asuntokunta</i> 'lakóközösség'	<i>pariskunta</i> '(házas)pár'
<i>kalastuskunta</i> 'halászcéh'	<i>poliisikunta</i> 'rendőrség'
<i>lukijakunta</i> 'olvasóközönség'	<i>pöytäkunta</i> 'asztaltársaság'
<i>lääkärikunta</i> 'orvostestület'	<i>retkikunta</i> 'expedíció'
<i>näyttelijäkunta</i> 'színésztársulat'	<i>tiedekunta</i> '(egyetemi) kar'
<i>opettajakunta</i> 'tanári közösség'	<i>toimituskunta</i> 'szerkesztőség'
<i>oppilaskunta</i> 'diákszervezet'	<i>työkunta</i> 'brigád'
<i>osakunta</i> 'egyetemi ifjúsági egyesület'	<i>virkamieskunta</i> 'közalkalmazotti közösség'
természet, világ:	
<i>aurinkokunta</i> 'naprendszer'	<i>kasvikunta</i> 'növényzet'
<i>ihmiskunta</i> 'emberiség'	<i>luomakunta</i> 'teremtett világ'

A Nykysuomen sanakirja, a Suomen kielen perussanakirja és az ISK ezeket a szavakat egyértelműen összetételeknek tekinti. Mindezzel a felfogással vitába lehet szállni, ugyanis például az *aurinkokunta* jelentése nem 'nap + közösség', a *kuningaskunta* nem 'király + közösség', a *palokunta* nem 'tűz + közösség', a *retkikunta* nem 'kirándulás + közösség' stb. Véleményem szerint ezekben a szavakban a *kunta* már egyértelműen gyűjtőnévképzői funkciót lát el, tehát inkább tekinthetjük agglutinálódott (vagy legalábbis agglutinálódófélben lévő) képzőnek, semmint összetételi utótagnak. Tény ugyanakkor, hogy sem a deszemantizáció, sem pedig az alaki változás, a megrövidülés még nem ment végbe.

Egyértelműbben képző viszont a számnevekkel való használatában: *kymmenkunta* 'mintegy tíz', *satakunta* 'mintegy száz', *tuhatkunta* 'mintegy ezer' stb., hiszen itt már végbement a deszemantizáció (ISK 2004: §784).

3.2. -(n)lainen

A finn nyelvben két elem fejlődött ki a *-lainen* alakból. Ezek morfofonológiailag, jelentésük és kiindulási pontjuk tekintetében is különböznek egymástól. A *-lAinen* egyértelműen képző. Ez az általánosabb, gyakoribb szuffixum (vö. pl. *jättiläinen* 'óriás', *paholainen* 'ördög', *sukulainen* 'rokon', *kansalainen* 'állampolgár', *koululainen* 'tanuló', *hämäläinen* 'hámei', *mustalainen* 'cigány', *ruotsalainen* 'svéd', *helsinkiläinen* 'helsinki', *oululainen* 'oului' stb.). Két képző (*-la/-lä* + *-inen*) összetételéből alakult ki. Általában az alapszó

tővégi magánhangzójához kapcsolódik, és részt vesz a magánhangzó-harmóniában. Főleg főneveket képez, de helynevek képzővel ellátott alakjaként mellékneveket is. A vele képzett szavak a valamihez tartozást fejezik ki elsősorban (*savolainen* 'savói', *suomalainen* 'finn') (Rintala 2010: 219).

A másik, a grammatikalizáció útján létrejött *-(n)lainen* alak alapszava a *laji* 'fajta, minőség, osztály' (< sv. *slag*, nyj. *släji*, vö. SSA 2: 39). Ez a finn nyelvjáráásokban *lai* formában is él, sőt, a köznyelv is örzi ezt a formát, vö. *lailla* 'módon, -képpen' (*aika lailla* 'alaposan', *sillä lailla* 'így, ekképpen'), *ei lainkaan* 'semmiképpen sem'. Genitívuszi tőhöz kapcsolódik, és nem illeszkedik.

A *-(n)lainen* megítélése már sokkal problémásabb, mint az előző képzőé. Ahlqvist összetételi tagnak tartja, ugyanakkor ingadozónak melléknevekhez kapcsolódó toldalék és önálló szó között. Hakulinen képzőnek tekinti, de figyelmeztet az illeszkedés hiányára és a kivételes alakú alapszavakra is. Penttilä képzőként említi, de szerinte nem érte el még teljesen a képző szintet. Ma azt mondhatjuk, inkább képzőszerű utótagnak tarthatjuk, mint képzőnek. Úgy vélem, hogyha a magyar *-féle*, *-fajta*, *-szerű* esetében használjuk ezt a fogalmat, a *-(n)lainen*-t is tekinthetjük képzőszerű utótagnak (Rintala 2010: 219).

Ha mindezt tisztáztuk, felmerül a kérdés, hogyan lehet ezt a két elemet egymástól elkülöníteni?

A már említett magánhangzó-harmónia megléte vagy hiánya, valamint a tővégi magánhangzóhoz vagy a genitívuszi alakhoz való kapcsolódás kérdése egyértelmű kritérium. Rintala ugyanakkor más szempontokat is említi (2010). Mindkét alak megfelelői több balti finn nyelvben megtalálhatóak. Például a *-lAinen*-re Arvo Laanest minden nyelvből hozott példát, kivéve a lívet. Azonban a lívben is találhatunk ilyen szavakat (*kuräli* 'kuurinmaalainen' vagy *rändali* 'rannan asukas, liiviläinen'). A *-(n)lainen* megjelenik például a karjalaiban és a lappban is (valószínűleg épp a finnből kerültek át), továbbá a lívben. Azonban a két elem közül az első elterjedtsége egyértelműen nagyobb. A *-(n)lainen* elterjedtsége elsősorban Finnországra korlátozódik, míg a *-lAinen* szinte az egész balti-finn területen megtalálható.

Másik szempont, hogy a *-lAinen* már kezdetektől jelen volt az írásbeliségben, és már akkor is az alapszó tővégi magánhangzójához kapcsolódott, a *-(n)lainen* viszont csak az 1800-as években jelent meg az írott szövegekben (Rintala 2010: 219–229).

A *-(n)lainen* mint képzőszerű utótag az alapszóhoz kapcsolódva mellékneveket hoz létre. Simon Valéria megvizsgálta a *-(n)lainen* képzős alakok előfordulási gyakoriságát. Az anyaggyűjtés bázisaként a *CSC Kielipankki* finn nyelvi adatbankját használta fel. Ennek alapján az előfordulás gyakorisága tekintetében a *-(n)lainen* főként névmási alapszókhoz (*samanlainen* 'ugyan-

olyan', *jonkinlainen* 'valamiféle'), ritkábban melléknevekhez (*pienenlainen* 'kicsi', *raskaanlainen* 'nehéz') vagy számnevekhez (*toisenlainen* 'másfajta', *monenlainen* 'sokféle') járul. Ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a gyakoriságot nem szabad összekevernünk a produktivitással. Ha egy képzőelem gyakran előfordul az adott korpuszban, az még nem jelenti azt, hogy a morféma produktív is. Mivel a névmások és a számnevek zárt szóosztályokat alkotnak, a névmási és számnévi alaptagú alakokat nem tarthatjuk produktív szóalkotási folyamatnak (Simon 2008b: 683–692).

A *-(n)lainen* tehát melléknévi alapszóhoz járulva a legproduktívabb. Itt azonban el kell különítenünk a *-(n)lainen* funkcióit, hiszen a mellékneveken moderatív, képzett mellékneveken és névmásokon viszont inkább hasonlító szerepe érvényesül (*nykyisenlaisena* 'mostanihoz hasonlóan', *minunlaisiani* 'hozzám hasonló'). Moderatív funkcióját – mely szerint megerősíti az alapszóban kifejezett tulajdonságot – az ISK is említi (2004: 288–289), ilyenkor a *-(n)lainen* nem csak kvalifikatív, hanem kvantitatív funkcióval is rendelkezik. Az ISK hangsúlyozza azt is, hogy ilyenkor a *-(n)lainen* alakok negatív attitűdöt fejezhetnek ki, annak ellenére is, hogyha maga az alapszó egyáltalán nem hordoz negatív töltetet (*aplotit olivat lyhyenlaiset, 5-6 minuuttia* 'a taps meglehetősen rövid volt, 5-6 perc') (idézi: Simon 2008b: 691).

A *-(n)lainen* hasonlító szerepe:

<i>erilainen</i> 'különböző'	<i>sellinen</i> 'olyan'	<i>monenlainen</i> 'sokféle'
<i>jollainen</i> 'amilyen'	<i>toisenlainen</i> 'másfajta'	<i>muunlainen</i> 'másfajta'
<i>jonkinlainen</i> 'valamiféle'	<i>tuollainen</i> 'olyan'	<i>tällainen</i> 'ilyen'
<i>kahdenlainen</i> 'kétféle'	<i>kahtalainen</i> 'kétféle'	<i>yhdenlainen</i> 'ugyanolyan'
<i>samanlainen</i> 'hasonló'	<i>kaikenlainen</i> 'mindenféle'	<i>yhtäläinen</i> 'egyforma'

Moderatív szerepe:

<i>heikonlainen</i> 'gyengécske'	<i>pahanlainen</i> 'rosszféle, rosszindulatú'
<i>huononlainen</i> 'elég rossz, rosszfajta'	<i>suurenlainen</i> 'elég nagy'
<i>hyvänlainen</i> 'elég jó'	<i>viisaanlainen</i> 'elég bölcs'

Vö. továbbá: *heikonlainen tuuli* 'gyenge szél'; *dollari on säilynyt heikonlaisena* 'a dollár gyenge maradt'; *vähän huononlainen* 'kicsit rossz'; *aika huononlainen* 'elég rossz'; *pahanlainen tulehdus* 'rosszindulatú gyulladás'; *yksi varsin pahanlainen ajatusvirhe* 'egy elég kellemetlen félreértés'.

Ez a képző a mai finnben gyakran kapcsolódik egytagú névmásokhoz, a genitívusz ragja ilyenkor eltűnik, és írásban jelölt teljes hasonulás következik be: *millainen* 'milyen', *sellainen* 'olyan', *tällainen* 'ilyen' (Rintala 2010: 222).

A *-(n)lainen* képzőnek az írott nyelvben csak a mély hangrendű változata használatos. A képző tehát még jelentős mértékben megőrizte önálló szó jel-

legét, mivel nem illeszkedik. Hakulinen szerint egyetlen kivétel van: *yhtäläinen* 'egyforma' (ez azonban egyes nyelvjárásokban *yhtäläinen* alakú). Az összetétel jelleget erősíti az is, hogy az első elem inkább előtag, hiszen általában genitívusban (*kahdenlainen* 'kétféle', *kaikenlainen* 'mindenféle' stb.), ritkábban partitívusban (*kahtalainen* 'kétféle', *yhtäläinen* 'egyforma' stb.) áll (Hakulinen 2000: 160–162, 169; Lehtinen–Laitinen 1997: 15–16; ISK 2004: 211–214).

Azonban Rintala a *kahtalainen*, illetve az *yhtäläinen* alakokat nem is *-(n)lainen* alapúnak tekinti. A balti finn nyelvekben mutatott széles elterjedtségük, illetve az írásbeliség kezdetétől való jelenlétük miatt ezekben a szavakban a *-lAinen* képzőt véli felfedezni. Az *yhtäläinen* már Agricólánál is megjelenik, tizenkét alkalommal, a legtöbb példa az Újtestamentumban található. Jelentése általában 'hasonló, -szerű, azonos hosszúságú'. A rokon nyelvek közül jelen van például az észten (*ühtlane*), a karjalaiban, inkeriben és vótban pedig megőrződött az alapszó, és ma is az *yhte-* tövégi magánhangzójához kapcsolódik. A *kahtalainen*-t is használta már Agricola, nyolc alkalommal. Jelentése ugyanaz volt, mint a mai nyelvben: 'kétféle'. Előfordul a vótban (*kahtalain*), az észten (*kahtlane*) és a lívben is (*kõdli*) (Rintala 2010: 219–229).

Mindezekből látható, hogy a *-(n)lainen* megítélése nem véletlenül problémás. Véleményem szerint azonban moderatív funkciója miatt egyértelmű, hogy nem tekinthetjük pusztán összetételi utótagnak, annál többről van szó. Más adottságai miatt viszont (nem illeszkedik, genitívuszi tőhöz járul) nem jelenthetjük ki róla, hogy képző. Így talán az a leghelyesebb, ha a magyar grammatikák többségében megjelenő terminust itt is alkalmazva, képzőszerű utótagnak tekintjük.

Irodalom

- Dér Csilla Ilona 2005: Grammatikalizációs folyamatok a magyar nyelvben – elméleti kérdések és esettanulmányok. Doktori (PhD-) disszertáció.
- Diewald, Gabriele 1997: Grammatikalisierung. Eine Einführung in Sein und Werden grammatischer Formen. Niemeyer, Tübingen.
- von Fintel 1994: The formal semantics of grammaticalization. In: Beckman Jill (ed.), Proceedings of the North East Linguistic Society (NELS) 25. GLSA, Amherst, Massachusetts: 175.
- Hakulinen, Lauri 2000: Suomen kielen rakenne ja kehitys. 5., muuttamaton painos. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.
- Heine, Bernd 2003: Grammaticalization. In: Joseph, Brian D.–Janda, Richard D. (eds), The Handbook of Historical Linguistics. Blackwell Handbooks in Linguistics. Blackwell Publishing, Oxford. 575–601.
- Hopper, Paul J.–Traugott, Elisabeth Closs 1993: Grammaticalization. Cambridge University Press, Cambridge.

- ISK = Hakulinen, Auli (päätoim.)–Vilkuna, Maria–Korhonen, Riitta–Koivisto, Vesa–Halonen, Tarja Riitta–Alho, Irja: Iso suomen kielioppi. SKST 950, Helsinki 2004.
- Keresztes László 2004: Nyelvújítási törekvések és módszerek a Márk evangélium új vogul fordításában. FUD 11: 73–86.
- Keresztes László 2009: A finnugor népek irodalmi nyelvének kérdései az újabb bibliafordítások tükrében. FUD 16: 57–90.
- Kielitoimiston sanakirja 2.0. Kielikone Oy, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 2008.
- A. Kövesi Magda 1965: A permi nyelvek ősi képzői. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kurylowicz, Jerzy 1965: The evolution of grammatical categories. Diogenes 51: 55–71.
- Lazar, Oscar 1975: The Formation of Abstract Nouns in the Uralic Languages. Acta Universitatis Upsaliensis 10. Uppsala.
- Lehtinen, Tapani–Laitinen, Lea 1997: Kieliopillistuminen. Tapaustutkimuksia suomesta. Kieli 12: 6–19. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.
- Maticsák Sándor 2005a: Az agglutinációval keletkezett mordvin képzőkről. Nyelvtudományi Közlemények 102: 7–34.
- Maticsák Sándor 2005b: A képzővé válás kora a mordvinban. FUD 12: 69–86.
- Maticsák Sándor 2006: Képző vagy utótag-e a mordvin *pel'*? FUD 13: 41–54.
- Maticsák Sándor 2010: Egy grammatikalizálódás első lépései (erza-mordvin *luv* 'rend'). FUD 17: 33–44.
- Mészáros Edit 1997: Az erza-mordvin *-či* képzős absztrakt főnevek. Néprajz és Nyelvtudomány 38: 229–241.
- Nykysuomen sanakirja I–VI. (Päätoim. Matti Sadeniemi.) WSOy, Helsinki–Porvoo, 1954.
- Riese, Timothy 2001: Historische Nominalderivation des Wogulischen. Harrasowitz Verlag, Wiesbaden.
- Rintala, Päivi 2010: *yhtäläinen* ja *kahtalainen*. In: Saarinen, Sirkka–Siitonen, Kirsti–Vaittinen, Tanja (toim.), Sanoista kirjakieliin. Juhlakirja Kaisa Häkkiselle. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki, 2010.
- Saarinen, Sirkka 2004: Mordvalainen abstraktisubstantiivien johdin. In: Permiék, finnek, magyarok. Írások Szíj Enikő 60. születésnapjára. Szerk. Csepregi Márta –Várady Eszter. Urálistikai tanulmányok 14: 334–341.
- Simon Valéria 2002: A magyar *-i* képzős melléknevekkel alkotott szó szerkezetek viszonyjelentései és finn megfelelőik. Nyelvtudományi Közlemények 99: 250–259.

- Simon Valéria 2008a: Határsávban. A szóképzés és -összetétel érintkezésének egyes eseteiről a magyar és a finn nyelvben. In: G. Bogár Edit (szerk.), Kontrasztok. Ünnepi konferencia és kiállítás a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének 50 éves évfordulóján. Pozsony. 92–104.
- Simon Valéria 2008b: A *-(n)lainen* képzőszerű utótag jellemzőiről a CSC Kielipankki újságnyelvi korpuszadatai alapján. In: Bereczki András–Csepregi Márta–Klima László (szerk.), Uralisztikai Tanulmányok 18. Ünnepi írások Havas Ferenc tiszteletére. Budapest, 2008. 683–692.
- SSA = Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. (toim. Ulla–Maija Kulonen et al.) 1–3. Suomalaisen Kirjallisuuden Serura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki, 1992, 1995, 2000.
- Suomen kielen perussanakirja I–III. (Päätoim. Risto Haarala.) Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55, Helsinki, 1990.
- UEW = Uralisches etymologisches Wörterbuch (szerk. Rédei Károly). Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986–1988.
- Widmer Anna 2004: „Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!” Az új suriskári osztják bibliafordításról. FUD 11: 127–129.

*

Are the Finnish *-kunta* and *-(n)lainen* derivational suffixes or not?

The present paper discusses the Finnish *-kunta* and *-(n)lainen* elements. I examine them from the aspect whether we can speak of grammaticalization in their case or not. First, grammaticalization as a process of language change is described in detail: how it is looked upon and what its characteristic features are. Other grammaticalizing Finno-Ugric forms are also mentioned for the sake of example. The *-kunta* and *-(n)lainen* elements are often simply considered to be second constituents of compounds; however, these are not just second constituents anymore, but suffix-like elements that have already begun to be grammaticalized, and are at different points in the process. Nevertheless, it is a fact that the changing process has not been finished yet. The *-kunta* element occurs in the Finnish language both as an independent word and sometimes as a collective suffix. The *-(n)lainen* element, similarly to the *-lAinen* form, has developed from *-lainen*. While *-lAinen* is definitely a suffix, the *-(n)lainen* element is more controversial, but we cannot consider it to be a simple second constituent, due to its moderative function.

BRIGITTA ENDRESZ